

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

(Hizb-ut Tahrir Emiri Celil Âlim Ata İbn Halil Ebu Raşta Tarafından Facebook Sayfası
Takipçilerinin “Fıkhî” Sorularına Verilen Cevaplar Silsilesi)

Soru-Cevap

Ağ Pazarlama

Abdulhamid Fawaghra ve Ammar Ebu Uveys'e

Sorular:

Abdulhamid Fawaghra'nın sorusu:

Esselamu Aleykum. Network Marketing (ağ pazarlama veya çok katlı pazarlama satışı) konusu hakkında sormak istiyorum.

Bir arkadaşım bana ek maaş getirecek yeni bir iş fırsatı için bir davet gönderdi. Fırsat ise, internet üzerinden çalışmak ve Zoom uygulaması üzerinden tanıtım toplantılarına katılmak. İşin içeriğinin özeti şöyle; özellikle Korona pandemisi ve tüm işlemlerin uzaktan ve elektronik hale gelmesiyle yaşadığımız koşullar ışığında işi tanıtmak ve ek gelir ihtiyacımızı belirtmektir.

Çalışma, kozmetik ve tıbbi ürünler için Genesis şirketi ile birlikte oluyor. Dolayısıyla her bir kişinin bir çevrimiçi mağaza veya elektronik cüzdan sahibi olabilmesi için, fiyatı en az bin ila iki bin dolar arasında değişen bir ürün paketi satın alması gerekiyor. Ücreti bankaya ödeniyor ve ardından paket evinize teslim ediliyor. Çalışma şekli, benim mülküm olan paketi satmak veya tanıtmak ya da internet üzerinden satmak da değil. Zira onlar bunu geleneksel bir yöntem olarak görüyorlar. Bilakis çalışma, diğer insanları çalışmaya ve bir ekip çalışmasına katılmaya davet etmek, onları iletişim siteleri aracılığıyla daha büyük sayıda aile, akraba ve arkadaşlarıyla birlikte fırsat ve diyalog konusunda ikna etmek, onları Zoom uygulamasıyla ilgili toplantılara dahil etmek ve bu alanda eski, kıdemli ve birçok kâr elde etmiş insanlarla tanışmalarını sağlamaktır...

Kâr, bir paket satın alan ve genellikle kişisel kullanım için kalan ilk adımı atan her yeni aboneden kazandığınız komisyonlar yoluyla oluyor. Dolayısıyla ne kadar başka kişiler dahil ederseniz ve zincir ne kadar uzun olursa, komisyonlar da o kadar yüksek oluyor...

Aynı şekilde davet ettiğiniz kişiler de başkalarını davet edecekler, onlar da komisyon alacaklar ve ayrıca siz de her yeni kişi için ek bir komisyon alacaksınız ve bu komisyonun 35 dolar olduğu tahmin ediliyor...

Aynı şekilde beni arayan kişinin açıklamasına göre iki ay içinde 4000 dolara ulaşan maddi getirideki artışla birlikte ekip sayısı ne kadar artarsa, bir o kadar fazla ayrıcalık, komisyon ve derece elde ediyorsunuz.

Bu işten şüphelendim ve meşruiyeti hakkında şüpheye düştüm. Bu yüzden ilk sorum, bu iş hakkında şeriatın tutumunun ve alimlerin ve şeyhlerin bu konu hakkındaki görüşlerinin ne olduğudur. Konuyu aydınlatmanızı ve ifade etmenizi rica ediyorum. Uzattığım için özür dilerim.

Ammar Ebu Uveys'in sorusu:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Sizden bu konu hakkında en kısa zamanda beni bilgilendirmenizi rica ediyorum. Allah sizi hayırla mükafatlandırın.

Ammar Ebu Uveys.

Esselamu Aleykum... Son zamanlarda, e-ticaret, özellikle de ağ pazarlaması yaygınlaştı ve helal ve haram olması konusunda görüş ayrılıkları oluştu. Sorum şu: Network Marketing'in

hükmü nedir... Resim daha net olsun diye şirketin çalışmasını izah edeceğim... Başlangıçta şirket, işe katılmak isteyenlerden, vekaleten ondan izin alıyormuş gibi, ağda kendisine bir ID almak için belirli bir miktar para ödenmesini istiyor. Bu ID şirkete mal oluyor ve bu yüzden çalışanından para alıyor... Katılım sağladıktan sonra çalışma, şu şekilde iki bölüme ayrılarak başlıyor; birincisi, çalışan kişi gerçek fiyatı belli olan ve aldatma olmayan ürünü pazarlamaya ve satmaya başlıyor. Şirketin bu ürünü satması sonucunda çalışana verdiği nispi bir komisyon karşılığında hedef ve amacına ulaşıyor. Çalışanın müşterinin bilgilerini şirkete aktardığı, şirketin ürünü ona devrettiği, satıcı değil de pazarlamacı olduğu gerekçesiyle çalışan ürünün mülkiyetine sahip olmadan çalışanın yüzdesini verdiği bilinmelidir. Bu bir yöndendi... Diğer yönden olana gelince; en önemlisi çalışanın şirketin tanıtımını yapması ve başka çalışanlar getirerek sağda solda onun altında şubelere ayrılmasıdır. Böylece getirdiği her bir çalışan için 500 puan alıyor. Eğer ürünleri satmak ve kişiler getirmek yoluyla sağ ve sol dengesini sağlayabilirse, yani örneğin sağdan 1000 puan ve soldan da 1000 puan şeklinde dengeyi saplayabilirse, ilk çalışanın dereceleri ve komisyonları yükseliyor... Başkaları da yükselmek için aynı işi yapıyorlar... Bu işte bir aldatma ve kumar var mıdır yoksa ücret kapsamına mı giriyor?

Bu husustaki şerî hükmü açıklamanızı rica ediyorum. Allah sizi hayırla mükafatlandırın.

Cevap:

Sorularınız birbirine benzemektedir. Daha önce bize ağ pazarlaması hakkında benzer sorular gelmiş ve biz de 13/10/2007, 08/03/2009 ve 19/08/2015 tarihlerinde bunlara cevap vermiştik. Şimdi bu cevaplardan size, yeterli olacak kadar aktarımda bulunacağım:

* İslam'da akitler açık ve kolay olup onda hiçbir karmaşıklık yoktur. Dolayısıyla akitlerin tamamı, vakıası ve akit yapan taraflar açısından muamelenin malum olması, sonra bununla ilgili şerî nâsırların bilinmesi, incelenmesi ve sahih bir içtihatla hükmün istinbat edilmesi şeklinde olur.

** Sorunuzda geçen şirketler, birçok ürünlerde pazarlama ağı ile muamele ediyor ve bu şirketler, ilk soruda olduğu gibi ürünlerini pazarlayanların kendilerinden bir şeyler satın almalarını veya ikinci soruda olduğu gibi "vekaleten ondan izin alıyormuş gibi" kendisine belli bir miktarın ödemesini şart koşuyor. Böylece ona müşteri getirme hakkı veriyor ve onlara karşı ona bir komisyon veriyor, "yani şirkete müşteriler getirdiği için şirketin komisyoncusu oluyor ve onlardan komisyon alıyor" ve birtakım müşteri yani şirketin bu amaç için hazırlamış olduğu programlara göre müşteri getirmediği için komisyon vermiyor. Başka bir ifadeyle ilk müşteri veya ilk miktarı ödeyen getirdikleri kişiler için komisyon alıyorlar ve aynı şekilde başkalarının onlara getirdiklerinden de daha az bir komisyon alıyorlar ve "komisyonculuk" pazarlaması işleri bu şekilde, yani bir komisyonculuk zinciri veya ağ pazarlaması şeklinde devam ediyor.

*** Bu tür ticari işler şeriata aykırıdır ve bunun açıklaması şöyledir:

1- Satıcının, bir adamın kendisinden satın almadıkça komisyoncusu olmayacağını şart koşması doğru değildir. Bilakis bu ancak komisyonculuk vakıasına uygun olduğu zaman caiz olur. Yani satıcının adama, eğer bana müşteri getirirsen sana her müşteri için bir miktar vereceğim der ya da dediğim gibi kendisinden satın almasını şart koşmaz veya kendisinin komisyoncusu olması için ona para öder. Ancak şirket, ilk soruda olduğu gibi "pazarlamacının" ürünlerinden satın almasını veya ikinci soruda olduğu gibi belli bir miktar ödemesini şart koşuyor. Ancak bu şekilde komisyon için şirkette komisyoncu olarak çalışma hakkına sahip oluyor, yani şirkete müşteriler getiriyor ve onlar üzerinden komisyon alıyor... Dolayısıyla bu da hem satın alma "veya para ödeme" hem de komisyon sözleşmesinin yapıldığı iki sözleşmenin tek bir sözleşme içerisinde olması veya tek bir anlaşmada iki anlaşmanın olması anlamına gelmektedir. Çünkü bu ikisi, birbirine şartlıdır ve **bu da haramdır**. Zira رَسُوْلُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَنْ صَفْقَتَيْنِ فِي صَفْقَةٍ وَاحِدَةٍ "Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, tek bir anlaşma içerisinde iki anlaşmanın yapılmasını nehyetmiştir." [Ahmed, Abdurrahman İbn-u Amdullah İbn-u Mesud'dan, o da babasından tahriç etmiştir]

Yani sana şöyle demem gibi: Beni bayi yaparsan senin adına çalışırım veya senin adına pazarlama yaparım veya senden satın alırım ve benzerleri gibi. Açıktır ki bu vakıa, soruya göre burada mevcuttur. Zira satış ve komisyonculuk, tek bir sözleşme içerisinde. Yani şirketten bir ürün satın alma zorunluluğu, komisyonculuk işi için, yani şirkete getirilen müşterilerden komisyon almakla ilgili pazarlama yapmak için şarttır.

2- Komisyonculuk, bayi ile kendisine müşteri getiren kimse arasındaki bir sözleşmedir. Bu sözleşmedeki komisyon ücreti ise, kişinin şirkete getirdiği müşterilere düşer, başkasının getirdiği müşterilere değil. Söz konusu şirketin muamelesindeki komisyon ücretini ise, "pazarlama yapan" komisyoncu, şirketten satın almaları için getirdikleri müşterilerden aldığı gibi başkasının getirdiklerinden de almaktadır. Dolayısıyla bu, komisyonculuk sözleşmesine aykırıdır.

3- Şirket satış fiyatı, gabn-ı fâhişi de beraberinde getirmektedir. Müşteri bunu bilmesine rağmen durum, şirketin faaliyetlerine teşvikte kullandığı "dolambaçlı" yöntemler sonucunda bir aldatma söz konusudur. Zira bu, müşterinin gerçek fiyatın bir kısmına dahi denk gelmeyen şirketin ürünü için yüksek bir fiyat ödemesine öncülük etmektedir... Tüm bunlar da şirketin bu müşteriye "parlak" bir geleceği teşvik etmesi yüzündendir. Çünkü bu, şirkete getireceği "iki müşterinin" yanı sıra ilk getirdiği müşterilerin getirdiği müşteriler üzerinden de komisyon ücreti karşılığında şirketin ürünü pazarlama fırsatı verecektir! Müşteri, söz konusu şirkete iki müşteri getiremediği, özellikle de müşteriler zincirinin son halkasında olanlardan ise, aldatmanın içine düşmüş ve ödediğinin onda birine dahi denk gelmeyen ürün karşılığında ödediği yüksek fiyat elinde kalacaktır! Aldatmak ise, İslâm'da haramdır. Nitekim Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: الخديعة في النار "Aldatan ateştedir." Yine Buhari'nin İbn Ebu Evfâ'dan tahriç ettiği hadiste Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem, satışta aldatan bir adama şöyle demiştir: إذا بايعت فقل لا خلابة: "Sattığın zaman hılâbe yok de." [Buhari, Abdullah İbn Ömer Radyallahu Anhuma'dan tahriç etmiştir.] Hılâbe ise, aldatmadır. İşte hadisin mantuku ve mefhumu, aldatmanın haram olduğuna delâlet etmektedir.

Sonuç olarak sorularda açıklandığı şekilde bu muamele, komisyonculuk şartlarına aykırıdır ve aldatmadan da hâli değildir. Dolayısıyla bu muamele, şeriata aykırıdır. Allah Subhanehu ve Teala'dan bizleri, Subhanehu'nun fazlı ve keremi sayesinde Hilafeti kurmaya ve tüm tebası için rahat bir yaşam ve huzurlu bir hayat sağlayacak saf ve temiz iktisadi muameleleri açıklayacak olan İslam'ın gölgesinde İktisadi Nizamı tatbik etmeye muvaffak kılmasını temenni ediyorum. Şüphesiz Allah, Aziz'dir ve Hakîm'dir.

Bu meselede benim için râcih olan budur. Bilen ve hüküm verenlerin en hayırlısı Allah'tır.

Kardeşiniz

Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 23 Cemâde'l Âhir 1442

M. 05/02/2021

Cevaba, Emir'in aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/4098/>